

```
{  "@context": "https://schema.org",  "@type": "ScholarlyArticle",  "@id": "https://theologygateway.info/articles/154-three-development-in-ecclesiology",  "headline": "Въведение в книгите на Стария Завет",  "alternativeHeadline": "An Introduction to Old Testament Books",  "author": {    "@type": "Person",    "name": "Боян Мак Михайлов"  },  "publisher": {    "@type": "Organization",    "name": "Theology Gateway",    "url": "https://theologygateway.info"  },  "datePublished": "2025",  "isPartOf": {    "@type": "CreativeWork",    "name": "Initiative for Spiritual Development \"St. John Chrysostom\"",    "publisher": {      "@type": "Organization",      "name": "Holy Trinity Christian Church",      "location": {        "@type": "Place",        "name": "Sofia, Bulgaria"      }    },    "url": "https://theologygateway.info/articles/154-introduction-to-old-testament-books-bg",    "description": "Тази лекция представя цялостно въведение в Стария Завет като основополагащо Писание на християнската Библия, разглеждайки неговата структура, жанрове и богословско значение. Изследването представя четирите основни раздела на старозаветния канон — Закона (Тора/Петокнижие), Историческите книги, Поетичните книги и Пророческите книги — и проследява основните исторически периоди от патриарсите, Изхода, обединеното и разделеното царство, Вавилонския плен и следпленното възстановяване. Лекцията подчертава, че Старият Завет не може да бъде разбран правилно отделно от неговото изпълнение в Исус Христос, както и че Новият Завет не може да бъде напълно разбран без своите старозаветни корени. Особено внимание е отделено на заветната структура на Писанието, пророческото служение и месианските образи, които намират своето изпълнение в Христос.",    "keywords": [      "Стар Завет",      "Танах",      "Петокнижие",      "Исторически книги",      "Поетични книги",      "Пророчески книги",      "Завет",      "Изход",      "Вавилонски плен",      "Месиански пророчества",      "Изпълнение в Новия Завет",      "Old Testament",      "Tanakh",      "Pentateuch",      "Historical Books",      "Prophetic Books",      "Covenant"    ],    "inLanguage": "bg",    "about": [      {        "@type": "Thing",        "name": "Стар Завет"      },      {        "@type": "Thing",        "name": "Библейски канон"      },      {        "@type": "Thing",        "name": "Библейско богословие"      },      {        "@type": "Thing",        "name": "Месиански пророчества"      }    ],    "articleSection": "Библейски изследвания",    "learningResourceType": "Academic lecture",    "educationalLevel": "Higher education"  }  @import "article.css";  img.sm_icon{margin: 0; padding: 0}
```

Автор: Боян Мак Михайлов

 <https://orcid.org/0009-0007-6257-1246>

Abstract: Boyan Mak Mihaylov, *An Introduction to Old Testament Books [lecture]*. Initiative for Spiritual evelopment "St.John Chrysostom". Sofia: Holy Trinity Christian Church, 2025.

This lecture provides a comprehensive introduction to the Old Testament as the foundational scripture of the Christian Bible, examining its structure, genres, and theological significance. The study surveys the four primary divisions of the Old Testament canon—the Law (Torah/Pentateuch), the Historical Books, the Poetic Writings, and the Prophetic Books—while tracing the major historical periods from the patriarchal age through the Exodus, the united and divided monarchies, the Babylonian exile, and the post-exilic restoration. The lecture

emphasizes that the Old Testament cannot be properly understood apart from its fulfillment in Jesus Christ, nor can the New Testament be fully comprehended without its Old Testament roots. Particular attention is given to the covenantal framework of Scripture, the nature of prophetic ministry as a call to covenant faithfulness, and the rich typological foreshadowing of Christ throughout the Old Testament—from Melchizedek and Abraham's sacrifice of Isaac to Joseph, the Passover, and the messianic prophecies. The study concludes that the Old Testament, though often more challenging literature, remains essential for Christian spiritual formation and provides the indispensable historical and theological foundation for understanding the entirety of God's redemptive revelation. Keywords: Old Testament, Tanakh, Pentateuch, Historical books, Poetic books, Prophetic books, Covenant, Exile, Messianic prophecy, New Testament fulfillment

```
.video-wrapper { width: 90%; max-width: 56em; /* optional cap (~896px at 16px base) */ margin: 0 auto; /* center horizontally */ aspect-ratio: 16 / 9; }  
.video-wrapper iframe { margin: 1em; width: 100%; height: 100%; border: 0; }
```

K

акво е Старият Завет?

Старият Завет е първата част от християнската Библия. Той представлява боговдъхновено свещено писание с човешки автори и божествен автор – Святия Дух, като цялото му послание сочи към Господ Исус Христос. В еврейския канон Старият Завет съдържа 22 книги, подредени по различен начин от християнския канон, в който те са 39. Тези книги могат да бъдат групирани в четири основни жанра: **закон, история, поезия и пророчество**

Еврейското название за Стария Завет е *Танах* – акроним от трите му основни дяла: **Тор** (Закон), **Невиим** (Пророци) и **Кетувим** (Писания).

Защо да изучаваме Стария Завет?

Невъзможно е да се разбере Новият Завет без Стария, както и Старият Завет не може да бъде напълно разбран без Новия. Нашата вяра би била лишена от историческа основа, ако не познаваме старозаветните корени. Освен това Старият Завет съдържа основите на цялата западна цивилизация – неговото изучаване ни помага да разберем собствения си културен и духовен контекст.

Структура на Стария Завет

Законът (Тора / Петокнижие)

Първите пет книги на Библията – **Битие, Изход, Левит, Числа и Второзаконие** – съставляват Петокнижието. Традиционното богословие приема Мойсей за техен автор. Макар съвременните критически теории да оспорват това авторство и да разделят книгите на различни източници, от вярваща гледна точка следва да ги разглеждаме като едно единство. Мойсей е източникът на записаното, като в книга Битие са включени по-стари предания, достигнали до него устно или писмено.

Основните теми на Петокнижието са **сътворението и грехопадението**, както и идеята за **Божия завет** – взаимоотношенията между Бога и избрания от Него човек и народ. Този завет се проследява от Ной, Авраам, Исаак, Яков и Йосиф, достигайки кулминацията си в Мойсей, Изхода от Египет и Синайското законодателство.

Централната цел на Петокнижието не е просто да разкаже историята на Израел, а да **разкаже кой е Бог**

. Бог се изявява чрез живота на патриарсите и народа Израил. В тези книги са дадени граждански, морални и култови закони, които обаче не трябва да се възприемат само като външни правила. Техният дълбок смисъл е да доведат човека до познаване на Бога и до истинско взаимоотношение с Него.

Важно е да се отбележи, че когато Исус обобщава закона, Той не цитира нито една от Десетте Божии заповеди. Заповедта да възлюбим Бога и ближния не се съдържа в Декалога. Това показва, че старозаветният закон не се изчерпва с Десетте заповеди – те са дадени на израилтяните, за да могат да живеят като Божий народ, но не представляват целия закон.

В книга **Битие** се съдържа учението за сътворението на света и на човека по Божий образ и подобие, както и за грехопадението. Без тази книга съвременното християнско богословие не би могло да развие своето разбиране за човека и света.

В **Изход** се описват робството в Египет, раждането и призиването на Мойсей, десетте язви, Пасхата и самият изход. Следват Синайското законодателство и изграждането на скинията – преносимият храм, чрез който израилтяните могат да се покланят на Бога.

Числа описва четиридесетгодишното пребиваване в пустинята, преброяването, ропота, бунта на Корей, съгледвачите и медната змия. Поради ропота на народа Бог оставя цялото поколение, излязло от Египет, да умре в пустинята.

Второзаконие съдържа повторение на важните моменти от закона в края на четиридесетгодишното странстване.

Исторически книги

Историческите книги – **Исус Навин, Съдии, Рут, Първо–Четвърто Царства, Първо и Второ Летописи, Ездра, Неемия, Естир** – показват как Бог действа в историята. Чрез тях виждаме завладяването на Ханаан, живота на царете в Юда и Израел, както и събитията около Вавилонския плен и завръщането.

След смъртта на Моисей, **Исус Навин** въвежда народа в Обетованата земя. Периодът на **Съдиите** (с последен съдия Самуил) представя национални герои, освобождавали Израел от потисници, когато народът се обръщал към Бога. Когато изпадали в идолопоклонство, Бог допускал други народи да ги потискат.

След това идва **Обединеното царство** при Саул, Давид и Соломон. Израилтяните поискали цар, за да бъдат като другите народи, което било ропот срещу Бога. Бог им дава Саул за първи цар, след което Давид и Соломон.

След Соломон настъпва **Разделеното царство** – Северно царство (Израил) със столица Самария и Южно царство (Юда) със столица Йерусалим. Имало добри царе, които се покорявали на Бога, и лоши, които не се покорявали. През 722 г. пр. Хр. асирийците разселват населението на Северното царство, като на негова територия остава смесено население. Южното царство продължава да съществува, а Бог чрез пророците призовава народа към покаяние.

През 586 г. пр. Хр. Навуходоносор завладява Йерусалим и унищожава храма – **първото унищожение**

. Следва

Вавилонският плен

, продължил около седемдесет години, с четири вълни на завръщане от 538 до 445 г. пр. Хр., вече по времето на Персийската империя.

Поетически книги

Поетическите книги – **Йов, Псалми, Притчи, Еклесиаст и Песен на песните** – се отличават с

паралелизъм

, при който втората част на изречението повтаря или доразвива първата. Те използват символизъм и различни фигури на речта. Опасността е поетичният език да се тълкува като исторически наратив.

Трите книги на **мъдростта** – Йов, Притчи и Еклесиаст – съдържат мъдрост, натрупана от хората, и изискват внимателно тълкуване, за да не бъдат приемани буквално навсякъде.

Основните теми на поетическите книги са **мъдрост, поклонение, човешки преживявания и взаимоотношения**. Те представляват човешкият отклик към Бога – те показват нашето отношение към Него. Ако в останалите книги Бог говори на човека, то в поетическите книги човекът говори на Бога.

Пророчески книги

Пророческите книги се делят на **големи пророци** – Исаия, Йеремия, Плачът на Йеремия, Езекиил и Даниил – и **малки пророци** (Дванадесетте) от Осия до Малахия.

Основната цел на пророческото служение е **възвръщане към завета**. Пророците не просто укоряват народа, а ги призовават към покаяние и към възстановяване на автентичните взаимоотношения с Бога. Често Израел изпада във външно поклонение, съчетано със синкретизъм и идолослужение. Пророците имат задачата да върнат народа към истинското богопознание.

Важно е да се знае, че не всички пророчества са записани. Съществували **пророчески школи** —

хора, които са се учили един от друг да слушат гласа на Яхве. Имало и

непишещи пророци

като Илия, Елисей и Натан, чиито слова не са включени в канона.

Основните теми на пророческите книги са **Божите послания за покаяние и месианските обещания**

. Пророците сочат

към идващия Месия — Исус Христос.

Исторически времеви линии в Стария Завет

Историята на Стария Завет обхваща период от около 3000 г. пр. Хр. (времето на Ной) до около 430 г. пр. Хр. (времето на пророк Малахия).

Основните империи, които засягат старозаветната история, са **Асирийската, Вавилонската и Персийската**

.

Пророците са разпределени в различни исторически периоди:

- По време на разделеното царство — Исаия, Йеремиа, Амос, Осия, Михей, Наум, Авакум, Софония.
- По време на Вавилонския плен — Езекиил, Даниил, Авдий.
- След завръщането — Агей, Захария, Малахия.

Връзка между Стария и Новия завет

Старият Завет ни разкрива кой е Бог. Той съдържа множество **образи и предобрази** на Исус Христос:

- **Мелхиседек** — предобраз на Христос.
- **Авраам и Исаак** — жертвоприношението на Исаак говори за жертвата на Божия Син.
- **Йосиф** — продаден от своите братя, както Исус е предаден.

- **Пасхата** – преди Изхода, сочеща към Христос като Божия Агнец.
- **Пророците и псалмите** – съдържат безброй месиански пророчества.

Четенето на Стария Завет е **от съществено значение за християнския живот**. Макар той да е по-тежка литература, той ни помага да се усъвършенстваме във вярата и ни дава възможност Святият Дух да ни говори чрез него. Старият Завет сочи към Господ Исус Христос.

Заклучение

Старият Завет съдържа богатство от **жанрове** – закон, история, поезия и пророчество, както и множество поджанрове като молитви, песни, плач, поучения, писма, въведения и апокалиптични части. Неговото изучаване е непременно част от християнското израстване и разбиране на цялото Божие слово.